

ВА 101

МАКРОИКОНОМИКА

Приета: прот. № 5/23.09.2022

Лектор: проф. д-р Мария Нейчева

АНОТАЦИЯ

Дисциплината дава знания за един от разделите на икономическата теория – макроикономиката, която изучава поведението на националното стопанство като цяло. В структурно отношение курсът обхваща освен същността на макроикономическата проблематика – измерители на макроикономическата активност, макроикономически проблеми, съвкупен пазар, бюджетна и парична политика – и определен брой теми, които въвеждат студентите в основните понятия и проблеми на икономическата теория, пазара и пазарния механизъм.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ И ИЗХОДНИ УЧЕБНИ РЕЗУЛТАТИ

Основна цел на дисциплината е да формира знания за това как функционира икономиката като цяло. По-конкретно, студентите трябва:

1. Да разберат същността на основните макроикономически проблеми
2. Да познават методиката на формиране на основните измерители на продукта и доходите, както и на другите макроикономически агрегати
3. Да познават механизма на функциониране на основните типове пазари (продуктови, финансови, и на факторите на производството) и как стопанските сектори си взаимодействат;
4. Да знаят за целите, механизмите, инструментариума и последиците на основните типове макроикономическите политики – бюджетната, паричната и политиките стимулиращи предлагането
5. Да познават същността на основните макроикономически направления в икономическата теория – кейнсианството, монетаризма, новата класическа теория и др.

ПРЕДПОСТАВКИ

Дисциплината е въвеждаща фундаментална в икономическата теория, затова няма изисквания за предварително слушане на други икономически дисциплини.

СТАТУТ И СТРУКТУРА

специалност	статут	Кредити	редовно обучение и дистанционно обучение				задочно обучение			
			л	с	у	общ	л	с	у	общ
Финанси	Задължителна	7	30	40		70	40		40	
Счетоводство и контрол	Задължителна	7	30	40		70	40		40	
Маркетинг	Задължителна	7	30	40		70	40		40	
Бизнес администрация	Задължителна	7	30	40		70	40		40	
Международни икономически отношения	Задължителна	7	30	40		70	40		40	
Икономика и маркетинг на туризма	Задължителна	7	30	40		70	40		40	
Съдебни икономически експертизи	Задължителна	6	30	40		70	40		40	
Здравен мениджмънт	Задължителна	6					30		40	
МУТБ	Задължителна	6					40		40	
УЧРОП	Задължителна	6					40		40	
Бизнес с недвижими имоти	Задължителна	6					40		40	

СЪДЪРЖАНИЕ НА КУРСА

Тема 1. Икономическата теория като наука.

Предмет на икономическата теория. Макроикономика и микроикономика. Нормативна и позитивна икономическа теория.

Методология на икономическото познание. Особенности на познавателния процес. Вероятни грешки в икономическия анализ.

Основни направления в съвременната икономическа теория.

Тема 2. Основни понятия в икономическата теория.

Производственият процес и неговите фактори. Икономическият проблем за оскъдността.

Производствените възможности на икономиката. Законът за нарастване на алтернативните разходи. Икономически растеж - същност, фактори, типове. Граници на растежа.

Основни въпроси на всяка икономика. Типове икономически системи – традиционна, командна, пазарна и смесена. Причини за вмешателството на държавата в пазарно-ориентираните икономики. Поведение и икономически функции на държавата.

Тема 3. Пазарът - основни понятия, характеристики и механизми.

Същност и основни характеристики на пазара.

Търсене, крива на търсенето, фактори, определящи търсенето.

Предлагане, крива на предлагането, фактори, определящи предлагането.

Пазарно равновесие. Механизъм за постигане на пазарно равновесие. Излишък и дефицит.

Равновесна цена. Пазарни шокове. Механизъм на движение от едно пазарно равновесие към друго.

Системата на цените и разпределението на ресурсите и богатата.

Пазарът, ценовите ограничения и данъците. Последици. Черен пазар. Разпределение на данъка между купувача и продавача.

Пазарната еластичност и нейните измерители. Фактори, определящи еластичността.

Тема 4. Основи на макроикономиката.

Основни макроикономически въпроси. Макроикономически проблеми, цели и инструменти на макроикономическата политика. Стопански сектори. Кръговото движение на разходи и доходи в икономиката. Видове пазари.

Фундаментални концепции на макроикономикса: високо равнище и темпове на съвкупното производство, високо равнище на заетост и ниско равнище на безработица, стабилност на цените в условията на свободен пазар, равновесие между експорта и импорта, стабилност на валутния курс. Инструменти на стопанската политика, които могат да бъдат използвани за осъществяване на тези цели.

Тема 5. Измерители на макроикономическата активност.

Национален продукт и неговите измерители - брутен национален и брутен вътрешен продукт, чист национален продукт. Номинални и реални измерители. Какво включва и какво не включва БВП. Как се избягва повторното броене. Методи за измерване на националния продукт. Националният продукт и благосъстоянието.

Макроикономически измерители на доходите. Национален доход, лични доходи и разполагаем доход.

Тема 6. Класическият макроикономически модел.

Основни принципи. Законът на Сей. Кризата 1929/33 год. Основни възражения на Кейнс срещу класическия модел.

Тема 7. Основи на кейнсианската икономическа теория.

Основни понятия. Компоненти на съвкупните разходи.

Потребление, склонност към потребление, функция на потреблението, фактори, определящи потреблението. Концепциите за перманентния доход и за жизнения цикъл.

Инвестиционни разходи – видове, определящи ги фактори, функция на инвестиционното търсене.

Държавните покупки и данъците. Държавен бюджет.

Чист експорт.

Съвкупните разходи и равновесното равнище на дохода.

Съвкупен пазар. Моделът на съвкупното търсене и съвкупното предлагане. Равновесие на съвкупния пазар.

Тема 8. Проблеми на макроикономиката.

Икономически цикъл. Фактори, които обуславят стопанските цикли. Историческа ретроспекция на цикличното движение на икономическото развитие. Фази на цикъла. Последици. Предвиждане на

цикъла. Конюнктурни индикатори и барометри. Алтернативни подходи към стопанския цикъл – класически и кейнсиански. Ролята на антицикличната политика.
Инфлация. Същност и измерители. Индекси на цените. Потребителска кошница. Причини за инфлацията.
Видове инфлация. Последици от инфлацията. Инфлационно бреме: как то се измерва и как се разпределя между различните категории от населението. Варианти на антиинфлационна стопанска политика. Предвидена и непредвидена инфлация.
Заетост и безработица. Измерители на безработицата. Мобилност на трудоспособното население. Форми на съществуване на безработицата.
Алтернативни възгледи относно причините на безработицата. Зависимост между безработица и инфлация. Кривата на Филипс - графична интерпретация и модификацията и в кратки и дълги периоди от време.

Тема 9. Обща характеристика на кейнсианския макроикономически модел.
Мултипликационни ефекти. Мултипликатор на разходите и данъчен мултипликатор.

Тема 10. Бюджетна (фискална) политика.
Определение и принципи върху които се изгражда. Бюджетната политика като инструмент за управление на агрегатното търсене и предлагане. Данъчно бреме. Изтласкващия ефект на бюджетната политика. Кривата на Лафер - графична интерпретация. Стимулиращия и потискащ ефект на данъчната ставка.
Инструменти на бюджетната политика. Видове бюджетни политики.
Автоматични стабилизатори.
Трудности с приложението на фискалната политика.

Тема 11. Пари и банкова система.
Същност, характеристики и функции на парите. Измерители на количеството на парите. Паричните агрегати на БНБ. Квазипари.
Банкова система. Банките и предлагането на пари. Депозитна мултипликация. Мултипликатор на депозитната експанзия и паричен мултипликатор. Парична база.
Централна банка и търговски банки. Функции на Централната банка. Банкови резерви. Инструменти за контрол на паричното предлагане. Централната банка в условията на паричен съвет.
Модел на паричното предлагане. Паричен мултипликатор.
Търсене на пари - фактори. Паричен пазар и въздействието му върху общото състояние на икономиката.

Тема 12. Парична (монетарна) политика.
Инструменти на монетарната политика. Природата на лихвения процент. Факторите, които обуславят неговото движение. Монетарен предавателен механизъм. Ролята на централната банка при осъществяване на управлението на паричното обръщение. Видове парична политика – механизъм.
Количествена теория за парите.
Проблеми в приложението на паричната политика.

Тема 13. Взаимодействието между монетарна и фискална политика.
Канали, форми и резултати. Държавен дълг, бюджетен дефицит, паричен пазар, свързващите звена на паричния пазар, "избутващия ефект". Способи на финансиране на дефицита. Монетизация на дефицита.
Защо монетарната и фискалната политика не са абсолютно обособени. Нюансите в класическата и кейнсианската интерпретация на монетарна и фискалната политика и примирението на двата подхода в практиката.
Общо макроикономическо равновесие. Моделът IS-LM

Тема 14. Алтернативни виждания за стабилизационните политики.
Кейнсиански и монетаристки възгледи за фискалната и монетарната политика. Различието между двете школи по въпроса за ролята на парите. Различието в подхода към разменното уравнение. Различието по отношение ефективността на фискалната и монетарната политика.
Различие във възгледите им за паричната политика.
Различия във възгледите им за бюджетната политика. Изтласкващ ефект.
Поведение на монетаристите и кейнсианците в законодателните органи на страните.
Новата класическа теория. Хипотезата за рационалните очаквания.
Теорията на предлагането.

ПЛАНИРАНИ УЧЕБНИ ДЕЙНОСТИ И МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ

I. Редовно и задочно обучение: присъствени лекции и семинари, подпомагащо електронно обучение в Moodle среда, презентации, видеоматериали, практически казуси, задачи, тестове

II. Дистанционно обучение: Методите на обучение включват лекции и семинари, онлайн или присъствени консултации. Използват се ресурси за теоретична (само)подготовка под формата на тематични текстови (pdf) файлове, презентации, уроци. Практико-приложната подготовка се изгражда чрез електронни тестове, практико-приложни задачи, URL връзки към информационни източници. Планирани са учебни дейности като самостоятелно решаване на тестове и задачи, организирани на консултации чрез чат, форум и др., при необходимост присъствени занятия/аудиторни консултации.

МЕТОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

I. Редовно и задочно обучение: В началото на курса студентите се информират относно методите и критериите за оценяване. За студентите в бакалавърски програми в задочна форма на обучение семестриалният изпит е под формата на тест върху целия материал. За студентите в редовна форма на обучение работата през семестъра се оценява с комплексна текуща оценка въз основа на полагането на два теста, разработване на курсова задача и активността в аудиторната работа. Допуска се освобождаване от изпит въз основа на текущата оценка. Семестриалният изпит е тест.

II. Дистанционно обучение: В курса в платформата за електронно обучение студентите са информирани относно методите и критериите за оценяване. Планират се две дейности за текущо оценяване – тест и курсова задача. Допуска се освобождаване от изпит въз основа на текущата оценка. Семестриалният изпит е тест.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА

1. Нейчева, М., Макроикономика: електронен курс. платформа Мудъл, Бургаски свободен университет, 2022. <https://e-learn.bfu.bg/>.
2. Чобанов, П., Макроикономика. Бургаски свободен университет, 2004.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Владимиров, Вл., ред. Макроикономика, 4^{то} изд., ИК „Стено“, 2015.
2. Кейнс, Д., Обща теория на заетостта, лихвата и парите. изд. „Изток-Запад“, 2016.
3. Колев, К., Макроикономика: тестове, задачи, въпроси. 5^{то} изд., ИК „Стено“, 2016.
4. Мавров, Х., ред., Макроикономика, Варна, Наука и икономика. 2022.
5. Ракарова, С., Да разбираме икономиката. Нов български университет, 2015.
6. Фридман, М., А. Шварц, Великата контракция, УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2015.
7. Mankiw, G. Macroeconomics, 11th Ed., Worth Publishers, 2022.
8. Mankiw, G., Principles of Economics. 9th Ed., South-Western College Publishing, 2014.
9. Mankiw, G., Greg Mankiw's Blog: Random observations for students of Economics., 2022 <http://gregmankiw.blogspot.com/>.
10. McConnell, C., S. Brue., S. Flinn, Macroeconomics. 21st Ed., Mc Graw-Hill Education, 2017.
11. The Economist Magazine, <http://www.economist.com/>

ИЗПИТЕН ВЪПРОСНИК

ВА 101

МАКРОИКОНОМИКА

Лектор: проф.д-р Мария Нейчева

1. Икономическата теория като наука.

Предмет на икономическата теория. Макроикономика и микроикономика. Нормативна и позитивна икономическа теория.

Методология на икономическото познание. Особенности на познавателния процес. Вероятни грешки в икономическия анализ.

Основни направления в съвременната икономическа теория.

2. Основни понятия в икономическата теория.

Производственият процес и неговите фактори. Икономическият проблем за оскъдността.

Производствените възможности на икономиката. Законът за нарастване на алтернативните разходи. Икономически растеж - същност, фактори, типове. Граници на растежа.

Основни въпроси на всяка икономика. Типове икономически системи – традиционна, командна, пазарна и смесена. Причини за вмешателството на държавата в пазарно-ориентираните икономики.

Поведение и икономически функции на държавата.

3. Пазарът - основни понятия, характеристики и механизми.

Същност и основни характеристики на пазара.

Търсене, крива на търсенето, фактори, определящи търсенето.

Предлагане, крива на предлагането, фактори, определящи предлагането.

Пазарно равновесие. Механизъм за постигане на пазарно равновесие. Излишък и дефицит.

Равновесна цена. Пазарни шокове. Механизъм на движение от едно пазарно равновесие към друго.

Системата на цените и разпределението на ресурсите и благата.

Пазарът, ценовите ограничения и данъците. Последици. Черен пазар. Разпределение на данъка между купувача и продавача.

Пазарната еластичност и нейните измерители. Фактори, определящи еластичността.

4. Основи на макроикономиката.

Основни макроикономически въпроси. Макроикономически проблеми, цели и инструменти на макроикономическата политика. Стопански сектори. Кръговото движение на разходи и доходи в икономиката. Видове пазари.

Фундаментални концепции на макроикономикса: високо равнище и темпове на съвкупното производство, високо равнище на заетост и ниско равнище на безработица, стабилност на цените в условията на свободен пазар, равновесие между експорта и импорта, стабилност на валутния курс. Инструменти на стопанската политика, които могат да бъдат използвани за осъществяване на тези цели.

5. Измерители на макроикономическата активност.

Национален продукт и неговите измерители - брутен национален и брутен вътрешен продукт, чист национален продукт. Номинални и реални измерители. Какво включва и какво не включва БВП. Как се избягва повторното броене. Методи за измерване на националния продукт. Националният продукт и благосъстоянието.

Макроикономически измерители на доходите. Национален доход, лични доходи и разполагаем доход.

6. Класическият макроикономически модел.

Основни принципи. Законът на Сей. Кризата 1929/33 год. Основни възражения на Кейнс срещу класическия модел.

7. Основи на кейнсианската икономическа теория.

Основни понятия. Компоненти на съвкупните разходи.

Потребление, склонност към потребление, функция на потреблението, фактори, определящи потреблението. Концепциите за перманентния доход и за жизнения цикъл.

Инвестиционни разходи – видове, определящи ги фактори, функция на инвестиционното търсене. Държавните покупки и данъците. Държавен бюджет.

Чист експорт.

Съвкупните разходи и равновесното равнище на дохода.

Съвкупен пазар. Моделът на съвкупното търсене и съвкупното предлагане. Равновесие на съвкупния пазар.

8. Проблеми на макроикономиката.

Икономически цикъл. Фактори, които обуславят стопанските цикли. Историческа ретроспекция на цикличното движение на икономическото развитие. Фази на цикъла. Последици. Предвиждане на цикъла. Конюнктурни индикатори и барометри. Алтернативни подходи към стопанския цикъл – класически и кейнсиански. Ролята на антицикличната политика.

Инфлация. Същност и измерители. Индекси на цените. Потребителска кошница. Причини за инфлацията.

Видове инфлация. Последици от инфлацията. Инфлационно бреме: как то се измерва и как се разпределя между различните категории от населението. Варианти на антиинфлационна стопанска политика. Предвидена и непредвидена инфлация.

Заетост и безработица. Измерители на безработицата. Мобилност на трудоспособното население.

Форми на съществуване на безработицата.

Алтернативни възгледи относно причините на безработицата. Зависимост между безработица и инфлация. Кривата на Филипс - графична интерпретация и модификацията и в кратки и дълги периоди от време.

9. Обща характеристика на кейнсианския макроикономически модел.

Мултипликационни ефекти. Мултипликатор на разходите и данъчен мултипликатор.

10. Бюджетна (фискална) политика.

Определение и принципи върху които се изгражда. Бюджетната политика като инструмент за управление на агрегатното търсене и предлагане. Данъчно бреме. Изтласкващия ефект на бюджетната политика. Кривата на Лафер - графична интерпретация. Стимулиращия и потискащ ефект на данъчната ставка.

Инструменти на бюджетната политика. Видове бюджетни политики.

Автоматични стабилизатори.

Трудности с приложението на фискалната политика.

11. Пари и банкова система.

Същност, характеристики и функции на парите. Измерители на количеството на парите. Паричните агрегати на БНБ. Квазипари.

Банкова система. Банките и предлагането на пари. Депозитна мултипликация. Мултипликатор на депозитната експанзия и паричен мултипликатор. Парична база.

Централна банка и търговски банки. Функции на Централната банка. Банкови резерви. Инструменти за контрол на паричното предлагане. Централната банка в условията на паричен съвет.

Модел на паричното предлагане. Паричен мултипликатор.

Търсене на пари - фактори. Паричен пазар и въздействието му върху общото състояние на икономиката.

12. Парична (монетарна) политика.

Инструменти на монетарната политика. Природата на лихвения процент. Факторите, които обуславят неговото движение. Монетарен предавателен механизъм. Ролята на централната банка при осъществяване на управлението на паричното обръщение. Видове парична политика – механизъм.

Количествена теория за парите.

Проблеми в приложението на паричната политика.

13. Взаимодействието между монетарна и фискална политика.

Канали, форми и резултати. Държавен дълг, бюджетен дефицит, паричен пазар, свързващите звена на паричния пазар, "избутващия ефект". Способи на финансиране на дефицита. Монетизация на дефицита.

Защо монетарната и фискалната политика не са абсолютно обособени. Нюансите в класическата и кейнсианската интерпретация на монетарна и фискалната политика и примирението на двата подхода в практиката.

Общо макроикономическо равновесие. Моделът IS-LM

14. Алтернативни виждания за стабилизационните политики.
Кейнсиански и монетаристки възгледи за фискалната и монетарната политика. Различието между двете школи по въпроса за ролята на парите. Различието в подхода към разменното уравнение. Различието по отношение ефективността на фискалната и монетарната политика.
Различия във възгледите им за паричната политика.
Различия във възгледите им за бюджетната политика. Изтласкващ ефект.
Поведение на монетаристите и кейнсианците в законодателните органи на страните.
Новата класическа теория. Хипотезата за рационалните очаквания.
Теорията на предлагането.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА

1. Нейчева, М., Макроикономика: електронен курс. платформа Мудъл, Бургаски свободен университет, 2022. <https://e-learn.bfu.bg/>.
2. Чобанов, П., Макроикономика. Бургаски свободен университет, 2004.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Владимирова, Вл., ред. Макроикономика, 4^{то} изд., ИК „Стено“, 2015.
2. Кейнс, Д., Обща теория на заетостта, лихвата и парите. изд. „Изток-Запад“, 2016.
3. Колев, К., Макроикономика: тестове, задачи, въпроси. 5^{то} изд., ИК „Стено“, 2016.
4. Мавров, Х., ред. Макроикономика, Варна, Наука и икономика. 2022
5. Ракарова, С., Да разбираме икономиката. Нов български университет, 2015.
6. Фридман, М., А. Шварц, Великата контракция, УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2015.
7. Mankiw, G. Macroeconomics, 11th Ed., Worth Publishers, 2022.
8. Mankiw, G., Principles of Economics. 9th Ed., South-Western College Publishing, 2014.
9. Mankiw, G., Greg Mankiw's Blog: Random observations for students of Economics. 2022, <http://gregmankiw.blogspot.com/>
10. McConnell, C., S. Brue., S. Flinn, Macroeconomics. 21st Ed., Mc Graw-Hill Education, 2017.
11. The Economist Magazine, <http://www.economist.com/>